

Alle kinderen naar school

Millenniumdoel 2

Mei 2013
SEN Stichting

Jacintha van der Plas, Msc. / In opdracht van Joris Voorhoeve

Inhoud

Alle kinderen naar school	3
Waarom kinderen niet naar school gaan	3
Leerproces basisschool	5
Psychische gesteldheid	5
Sociaal en emotioneel welzijn	5
Kunst en cultuur.....	6
Geletterdheid en communicatie	6
Leervermogen en cognitie	6
Wiskunde en statistieken	7
Wetenschap en techniek	7
Kosten voor basisonderwijs	7
Conclusie.....	8
Literatuurlijst.....	9

Alle kinderen naar school

Zo luidt Millenniumdoel 2, opgesteld in de Millenniumverklaring van 2000, om wereldwijd voor 2015 de grote problemen op het gebied van onderwijs aan te pakken (NCDO, www.NCDO.nl). In ontwikkelingslanden gaan miljoenen kinderen niet naar school. Zij worden thuis gehouden om een bijdrage te leveren aan het gezinsinkomen en het huishouden te ondersteunen. Verplicht en toegankelijk basisonderwijs is een belangrijk middel in de strijd tegen armoede. Onderwijs geeft kinderen kennis en hiermee de kans zich verder te ontwikkelen naarmate zij ouder worden. Zo wordt hun arbeidspositie beter en krijgen zij meer kansen voor de toekomst.

Het millenniumdoel heeft sinds 1999 al een aardige vooruitgang geboekt. Waar toentertijd 82 procent van de kinderen in de leeftijd 4-13 naar school gingen, steeg dat percentage naar 88 procent in 2004. Sindsdien is het percentage gestegen met 2 procent, waardoor in 2010 90 procent van de kinderen in de leeftijd 4-13 naar school gingen.

In de regio's met de grootste achterstanden zijn de hoogste winsten behaald. Sub-Sahara Afrika heeft het percentage kinderen dat naar de basisschool gaat zien stijgen van 58 procent in 1999 naar 76 procent in 2010 (UNESCO.1, 2012). Toch leeft meer dan de helft van 61 miljoen kinderen wereldwijd die in 2010 niet naar school gingen in Sub-Sahara Afrika. In Zuid-Azië steeg het percentage naar school gaande basisschool kinderen van 77 procent in 1999 naar 93 procent in 2010. Alleen in de Kaukasus en Centraal Azië was een daling waarneembaar in diezelfde periode, van 94 procent in 1999 naar 93 procent in 2010.

Geschat wordt dat mondiaal 91 procent van de kinderen die naar de basisschool gaan in ontwikkelde landen, deze ook voltooien. 95 Procent van deze kinderen gaat vervolgens door naar middelbaar onderwijs. In ontwikkelingslanden voltooid slechts 59 procent de basisschool en gaat hiervan 79 procent door naar de middelbare school (United Nations, 2012). Gemiddeld maken 90 op de 100 leerlingen in ontwikkelingslanden de basisschool af.

Hoewel steeds meer kinderen naar school gaan, wordt geschat dat minstens 250 miljoen kinderen op de basisschool in ontwikkelingslanden niet goed genoeg kunnen lezen, schrijven en rekenen (UNESCO.1, 2013). Dit brengt ons bij de vraag: Hoe zou basisonderwijs eruit moeten zien voor kinderen in ontwikkelingslanden?

Onderwijs in ontwikkelingslanden moet kunnen aantonen zinvol te zijn, alvorens gezinnen hun kinderen naar school sturen. Daarom begint dit stuk met een korte uitleg over waarom kinderen in ontwikkelingslanden wel naar school willen, maar niet kunnen gaan. Vervolgens wordt ingegaan op wat deze kinderen in de leeftijd 4-13 jaar zouden moeten leren als basis. Besloten wordt met een korte kostenpost om een kind gedurende één jaar basisonderwijs te laten volgen, afsluitend met een conclusie.

Waarom kinderen niet naar school gaan

Miljoenen kinderen in ontwikkelingslanden gaan niet naar school. Zij worden thuis gehouden om mee te helpen in het huishouden of om een bijdrage te leveren aan het gezinsinkomen. Toegankelijk basisonderwijs is een noodzakelijk middel in de strijd tegen kinderarbeid. Het geeft kinderen de kans zich te ontwikkelen en een betere toekomst te creëren. Uiteindelijk komt dit de gehele maatschappij ten goede.

Wereldwijd zijn er 650 miljoen kinderen in de leeftijd van 4-13 jaar. Van dit aantal haalt 120 miljoen niet de zesde klas. Hier bovenop komen 130 miljoen kinderen die wel de zesde klas halen, maar niet het niveau behalen wat zij op dat moment zouden moeten (UNESCO, 2012).

Naast dat scholing veelal te duur is, er te ver voor gereisd moet worden, en hulp nodig is in het huishouden, zijn er vier belangrijke redenen waarom kinderen in ontwikkelingslanden niet naar school kunnen gaan. Een opsomming van deze redenen volgt nu.

Ten eerste wordt de toegang tot onderwijs belemmerd door de aanwezigheid van een oorlog of conflict in het land. In het conflictgebied is de dreiging van geweld groot en dus de bouw van een school zeer riskant. Hiernaast is het door deze dreiging van geweld voor kinderen onveilig om de weg naar school af te leggen. Veel kinderen blijven hierdoor thuis en missen essentieel onderwijs.

Een tweede reden van absentie heeft te maken met het opleidingsniveau en salaris van docenten. Naast dat er veelal te weinig docenten zijn om les te geven, is het opleidingsniveau te laag om adequaat onderwijs te leveren. Veel docenten hebben van oorsprong een ander beroep en zijn hierdoor niet gekwalificeerd om les te geven. Toch gebeurt het dat landarbeiders, timmermannen en metselaars voor de klas staan. In Zambia bijvoorbeeld heeft 77 procent van de onderwijzers geen cursus gehad om les te geven op een basisschool (Mulkeen, 2010). Dit gebrek aan passend opleidingsniveau leidt tot een gebrek aan adequate leerstof voor de kinderen wat leidt tot leerachterstand en een slechtere positie op de arbeidsmarkt later. De verhouding tussen de hoogte van het lesgeld en de toekomstperspectieven is dermate uit balans dat kinderen niet naar school gestuurd worden.

*There is a lack of education so we don't get jobs and can't improve our lives. There is no growth for us.
Young man – India
[UNESCO, 2012]*

Gebrek aan passend opleidingsniveau is veel voorkomend doordat de salarisschaal in ontwikkelingslanden relatief laag ligt in verhouding met de kosten voor levensonderhoud (Bennel & Akyeampong, 2007). Timmermannen, landarbeiders en metselaars nemen vaak een extra baan als onderwijzer erbij om te kunnen voorzien in de kosten van levensonderhoud, waardoor niet de juiste expertise aanwezig is om in goed onderwijs te voorzien.

Ten derde is er te weinig schoolmeubilair en lesmateriaal aanwezig. In de meest positieve omstandigheden zijn er klaslokalen aanwezig waarin bankjes staan om op te zitten en krijtbordjes liggen om op te schrijven. Het komt echter te vaak voor dat les wordt gegeven onder een boom, in de schaduw, met takjes in de hand om te kunnen schrijven in het mulle zand. Het gebrek aan lesmateriaal zorgt helaas voor een gebrek aan leerstof en leidt tot een leerachterstand.

Een vierde reden voor absentie is voortijdige schoolverlating door druk van sociale exclusie. Het onderwijssysteem in ontwikkelingslanden kent een relatief grote scheiding tussen rijke gezinnen en arme gezinnen. In klaslokalen is dit terug te zien doordat kinderen uit rijkere gezinnen vooraan mogen zitten en voorrang hebben wanneer lesmateriaal gebruikt wordt. Door het gebrek aan lesmateriaal kan het voorkomen dat kinderen uit arme gezinnen les krijgen met minder lesmateriaal dan de kinderen uit rijke gezinnen. Dit verschil zorgt voor

een situatie die we ‘sociale exclusie’ noemen. Als gezinnen al de stap hebben genomen een aanzienlijke som geld uit te geven aan lesgeld¹, ondervinden zij een achterstand in de klaslokalen wegens deze sociale exclusie. Veel kinderen voelen zich niet thuis in het onderwijs door de sociale exclusie, waardoor alsnog besloten wordt het kind later weer van school te halen. Een groot gedeelte van de kinderen die aan de basisschool begint maakt deze dan ook niet af.

De verhouding tussen de voor- en nadelen van onderwijs zijn in ontwikkelingslanden dermate uit balans dat veel kinderen niet naar school gaan. Scholing is relatief duur, kost veel reistijd, slokt tijd en mankracht op die gebruikt kan worden in het huishouden (inkomen), en het niveau van onderwijs is niet optimaal. Het voordeel is dat kinderen meer leren op school dan dat zij thuis doen, ondanks het matige niveau van de lesstof.

Leerproces basisschool

Er zijn 7 domeinen die kinderen aangeleerd moeten worden wanneer zij in de leeftijd 4-13 de basisschool volgen: psychische gesteldheid, sociaal en emotioneel welzijn, kunst en cultuur, geletterdheid en communicatie, leervermogen en cognitie, wiskunde en statistieken, wetenschap en techniek.

De 7 domeinen zijn ontwikkeld door de LMTF (Learning Metrics Task Force), als onderdeel van UNESCO’s Education for All rapportages, zodat duidelijk is wat kinderen in de leeftijd 4-13 aangeleerd zou moeten worden qua basisscholing. De zeven domeinen zullen nu toegelicht worden.

Psychische gesteldheid

Omdat jaarlijks wereldwijd miljoenen kinderen sterven aan de gevolgen van slechte hygiëne, is het belangrijk kinderen het belang van een gezonde en hygiënische levensstijl bij te brengen. Zij moeten begrijpen hoe een ziekte ontstaat en hoe zij infecties kunnen voorkomen door hygiëne en gebruik van sanitaire voorzieningen. Simpele dingen, zoals het wassen van de handen, leiden al tot een verbetering van de persoonlijke hygiëne en vermindering van ziektes. Naast bewustzijn van infectieziekten is het ook belangrijk bewust te zijn van ziektes die men oploopt door het maken van onjuiste keuzes. Zo moeten kinderen leren gezond te eten en moeten zij geïnformeerd worden over de gevaren die seksuele gemeenschap met zich meebrengt. Dit vermindert de kans op bijvoorbeeld parasieten en HIV/AIDS. Bij vermindering van ziektegevallen kunnen meer kinderen naar school. Een ziek kind kan immers niet in de schoolbanken zitten.

Sociaal en emotioneel welzijn

Sociale ontwikkeling verwijst naar de manier waarop kinderen een relatie met jongeren en ouderen aangaan en behouden. Het omvat het zelfbeeld dat zij hebben in relatie tot anderen, waardoor zij het eigen gedrag en emoties kunnen sturen. Het is belangrijk voor kinderen te leren hoe zij samen moeten wonen en leven met anderen. Dit vraagt om empathie, nieuwsgierigheid en sterke persoonlijke eigenschappen.

---

¹ Gemiddeld geven Westerse landen 23 procent van het inkomen uit aan onderwijs. In opkomende landen als Chili en Argentinië ligt dit percentage rond de 50 procent (Nuffic, 2007).

Sociale en emotionele ontwikkeling is belangrijk voor het aangaan van relaties en contacten. Tevens beïnvloedt het de schoolprestaties en kan men aan de hand van deze ontwikkelingen voorspellen of een kind de studie zal afmaken of verlaten, en hoe het zich sociaal zal aanpassen op latere leeftijd. Sleutel is de bewustwording van het kind, voor het sluiten van vriendschappen, het kunnen bieden van weerstand en het maken van goede beslissingen.

Kunst en cultuur

Door middel van artistieke processen, zoals dans, muziek en theater, leren kinderen hun mening en emoties uiten. Het bedenken en uitwerken van artistieke processen vraagt om een bepaald leervermogen dat gebruikt kan worden om andere leergebieden te ontwikkelen, zoals taal, wiskunde, geschiedenis en het vermogen kritisch na te denken.

Deze artistieke uitingen laten de verschillen zien tussen verschillende culturen, waardoor kinderen aangezet worden tot het bestuderen van de andere cultuur. Zij vergroten hiermee niet alleen de kennis over de vreemde cultuur, maar ook over de eigen cultuur. Het zijn de verschillen tussen twee werelden waar een mens het meeste van leert. Naast de verschillen worden ook de overeenkomsten tussen meerdere culturen duidelijk, wat moet leiden tot waardering, eer en respect voor kinderen van een andere afkomst. Begrip voor verschillen moet conflicten voorkomen.

Geletterdheid en communicatie

Het domein van geletterdheid en communicatie bevat de eigenschappen die nodig zijn om te communiceren in zowel taal als geschrift. Wereldwijd is leren lezen een van de voornaamste doelen van educatie. Elke dag worden kinderen en volwassenen blootgesteld aan taal en geschrift. Niet alleen leidt het vermogen te lezen en schrijven tot het vergaren van meer kennis, het leidt ook tot betere toekomstperspectieven. Een ongeletterd persoon kan immers geen sollicitatiebrief schrijven en zal meer obstakels tegenkomen dan een geletterd persoon.

Grote delen van de wereldbevolking in de minst ontwikkelde landen, zijn beperkt in het vermogen te kunnen lezen. Volgens schattingen gaat het hierbij om ongeveer 1 biljoen ongeletterde jongeren en volwassen, mondiaal (UNESCO.2, 2013). Het vermogen te kunnen lezen, schrijven en uitdrukken in taal moet niet onderschat worden. Het zijn fundamentele eigenschappen waarmee kinderen al op jonge leeftijd in aanraking komen en later hun academische succes op bouwen. Kinderen die goed kunnen lezen, leren zichzelf meer woorden aan en nemen steeds meer kennis tot zich.

Het is belangrijk dat kinderen op de basisschool de gesproken taal om hen heen leren spreken en begrijpen. Hiernaast moeten zij teksten kunnen lezen en begrijpen. Belangrijk is ook dat losstaande woorden worden begrepen en deze gebruikt worden bij het spreken.

Leervermogen en cognitie

Het domein van *leervermogen en cognitie* refereert naar motivatie en participatie tijdens het leerproces. Het is het vermogen om initiatief te nemen, problemen op te lossen, aanwezige bronnen te gebruiken en te kunnen reflecteren op ervaringen. Cognitie doelt vervolgens op de denkwijze en de manier waarop iemand informatie verwerkt.

Wanneer kinderen aan de basisschool beginnen leren zij samenwerken, maar ook als individu problemen oplossen. Cognitie verwijst naar de manier waarop kinderen deze problemen

oplossen en hoe zij hier over nadenken. Het is belangrijk dat kinderen leren doorzetten, lering trekken uit gebeurtenissen, kritisch nadenken en de kennis die zij bezitten toepassen op bestaande problemen.

Wiskunde en statistieken

Het domein van *wiskunde en statistieken* verwijst naar de kwantitatieve taal die universeel gebruikt wordt om fenomenen in de omgeving te observeren. Het gaat hierbij om het vermogen dingen uit te drukken in getallen, om zo de wereld te begrijpen en weloverwogen financiële keuzes te maken.

Ten eerste is begrip van getallen nodig voor economische ontwikkeling en vooruitgang, ten tweede hebben individuen met een begrip voor getallen een voorsprong omdat zij meer overwogen beslissingen kunnen nemen naast dat zij alledaagse sommetjes kunnen oplossen. Dit brengt vele voordelen met zich mee voor de zelfredzaamheid als het kind groter is.

Kinderen leren in deze fase hoe getallen worden gebruikt om bepaalde dingen aan de duiden, dat zij geordend en geteld kunnen worden, en dat je getallen kunt gebruiken in verschillende contexten. Een kind in de fase 4-13 jaar moet kunnen optellen, aftrekken, vermenigvuldigen en delen. Geometrische vormen moeten herkend worden (vierkant, driehoek, cirkel), tevens twee- en driedimensionale figuren moeten herkend en getekend kunnen worden.

Wetenschap en techniek

Wetenschap verwijst naar kennis die vergaart wordt tijdens het leerproces. Het gaat hierbij om het verschil tussen objectieve en subjectieve waarnemingen, tussen feiten en observaties. Het leerdoel is het kind kennis te laten maken met het verschil tussen waarnemingen en de werkelijkheid. Techniek verwijst naar het gebruik van hulpmiddelen om bijvoorbeeld producten te fabriceren en problemen op te lossen.

Kinderen leren in deze fase hoe de wereld in elkaar zit en hoe zij deze wetenschap kunnen toepassen op dagelijkse situaties. Zo leren zij begrijpen hoe het leven in elkaar zit, hoe het menselijk lichaam werkt, hoe de omgeving reageert op situaties, en hoe de natuur zichzelf in balans houdt. Hiernaast leren zij hoe zij door techniek kunnen omgaan met apparaten. Denk bijvoorbeeld aan hoe computers en telefoons werken, en hoe om te gaan met digitale communicatiemiddelen.

Kosten voor basisonderwijs

Kosten voor basis onderwijs zijn een serieus obstakel voor inschrijving en afronding van de basisschool voor miljoenen kinderen over de hele wereld. Inschrijfgeld verzekert de kwaliteit van onderwijs, door de mogelijkheid tot aanschaf van lesmateriaal. De kosten voor inschrijving nemen gemiddeld 20 procent van het huishoudelijk budget in beslag, wel 30 procent in Afrika (Kattan & Burnett, 2004). Het is universeel zo dat de armste huishoudens hier het zwaarst onder lijden. Bovenop de kosten voor inschrijving komen de kosten voor boeken, uniformen, en een gemeenschapsbijdrage. Soms komen hier ook nog contributies voor examens en gehuurd materiaal bovenop.

Er zijn drie kostenposten die bovenop het inschrijvingsgeld komen: ten eerste betalen huishoudens transportkosten om hun kinderen naar school te brengen. In Cambodja bijvoorbeeld bedragen deze kosten gemiddeld 21 procent van het huishoudelijk budget dat gespendeerd wordt aan educatie (Kattan & Burnett, 2004).

Ten tweede, in veel landen, bijvoorbeeld in Azië, is het gebruikelijk het kind naar een publieke school te sturen, maar ook naar private onderwijzers buiten de officiële lesuren. Deze kosten komen bovenop het normale lesgeld. Sommige leraren geven zwak les op school en gebruiken de echte kennis voor extra privé educatie na de officiële lesuren (Bray, 2001). Ten derde geven huishoudens geld op door hun kind naar school te sturen, omdat het kind anders geld op zou brengen door bijvoorbeeld te werken op het land, te passen op andere kinderen of door water en brandhout te verzamelen.

Het is lastig de kosten van basisonderwijs voor kinderen te bepalen omdat de hoogte van het lesgeld vaak niet genoemd wordt in officiële schoolrapporten. Naast het lesgeld zijn de bijkomende kosten voor onder andere uniformen en boeken vaak niet officieel doorgevoerd, waardoor de genoemde cijfers qua kosten voor een naar school gaand kind niet compleet zijn.

Ethiopië, Ghana en Nigeria zijn een greep uit de landen waarvan bekend is hoeveel het kost één kind een jaar naar de basisschool te sturen. In Ethiopië zijn de gemiddelde kosten voor een ruraal huishouden om één kind een jaar naar school te sturen 58 birr, wat neerkomt op €7,09 euro. In Ghana is dit gemiddeld per jaar 122 cedi, €13,97 euro, wat neerkomt op 7% procent van het jaarlijkse huishoudelijke inkomen. In Nigeria variëren de schoolkosten van 1000 tot 2400 naira, wat neerkomt op 35.30 tot 84.73 euro. Ter vergelijking, in Nigeria besteed men per dag ongeveer 4 euro per dag aan consumptie. Het verschil in onderwijsgeld tussen Nigeria, Ethiopië en Ghana zit hem in de hoogte van de welvaart. Nigeria heeft een hoger niveau van welvaart dan Ghana en Ethiopië, waardoor collegegeld relatief duurder uitvalt. Bovengenoemde kosten omvatten het complete collegegeld voor één jaar basisschool onderwijs, inclusief extra kosten voor lesmateriaal en uniformen.

Conclusie

Om eind 2015 alle kinderen naar school te laten gaan en de grote problemen op het gebied van onderwijs aan te pakken, is het nodig het aantal barrières te verminderen die gezinnen ervan weerhouden hun kinderen naar school te sturen. Deze barrières omvatten het vervoer, de hoogte van kosten voor scholing, gebrek aan opgeleide docenten, gebrek aan lesmateriaal en druk door sociale exclusie. Voor een gezin die tegen deze barrières aankijkt is de keuze om het kind thuis te laten meehelpen in het huishouden, sneller gemaakt dan het kind naar school te sturen. Meer lesmateriaal is nodig, evenals cursussen en opleidingen voor gecertificeerde docenten en een basisinkomen. Door gecertificeerde docenten op te leiden kunnen de zeven domeinen (psychische gesteldheid, sociaal en emotioneel welzijn, kunst en cultuur, geletterdheid en communicatie, leervermogen en cognitie, wiskunde en statistieken, wetenschap en techniek) aangeleerd worden aan de doelgroep van 4-13 jaar. Zo krijgen we geschoolde kinderen met meer kansen op de arbeidsmarkt en een beter toekomstperspectief. Dit hoeft overigens niet veel te kosten. Het geld waarmee wij één kind één dag naar de Universiteit sturen, is genoeg om één kind in Ethiopië een jaar lang naar de basisschool te sturen.

Literatuurlijst

- Bennel, P., & Akyeampong, K., 2007, *Teacher Motivation in Sub-Saharan Africa and South Asia*, London, United Kingdom Department for International development [Researching the Issues, 71.]
- Bray, M., 2001, *Government and Household Financing of Education: Finding Appropriate Balances*, paper presented to the International Conference on Economics of Education, Beijing University, 16-19 May 2001
- Kattan, R.B., & Burnett, N., 2004, *User Fees In Primary Education*, World Bank
- Mulkeen, A., 2010, *Teachers in Anglophone Africa: Issues in Teacher Supply, Training and Management*, Washington DC, World Bank
- NCDO, Geschiedenis Millenniumdoelen, *De totstandkoming van de Millenniumdoelen: opmerkelijk resultaat ondanks diepe tegenstellingen*, www.NCDO.nl
- Nuffic, 2007, Transfer, *Vakblad over Internationalisering in het Hoger Onderwijs*, jaargang 15
- UNESCO, 2012, *Education for All Global Monitoring Report: Youth and Skills: Putting education to work*, UNESCO Publishing
- UNESCO.1, 2013, *Education for All Global Monitoring Report: Policy Paper 06*, UNESCO Publishing
- UNESCO.2, 2013, *Toward Universal Learning: What every child should learn*, Learning Metrics Task Force, Report No. 1 of 3, Center for Universal Education at Brookings
- United Nations, *The Millennium Development Goals Report*, 2012, New York